

УДК 343.133 (477)

Юрчишин В. М.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінально-правових дисциплін
Чернівецького факультету НУ «ОЮА»,
почесний працівник прокуратури України

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА У ПІДГОТОВЦІ ТА ОФОРМЛЕННІ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА

Доведення винуватості конкретної особи у скоєному правопорушенні покладається на прокурора. Цей державно-правовий напрям прокурорської діяльності йменується функцією обвинувачення, яка реалізується у досудовому розслідуванні у формі підготовки обвинувального акта, а у досудовому провадженні – у формі підтримання державного обвинувачення.

Ключові слова: процесуальні повноваження прокурора, слідчого, підозрюваного, потерпілого, обвинувальний акт, державне обвинувачення.

Доказывание вины конкретному лицу в совершении уголовного правонарушения возлагается на прокурора. Это государственно-правовое направление прокурорской деятельности - называется функцией обвинения, которая реализуется в досудебном расследовании в форме подготовки обвинительного акта, а в судебном производстве - в форме поддержания государственного обвинения.

Ключевые слова: процессуальные полномочия прокурора, следователя, подозреваемого, потерпевшего, обвинительный акт, государственное обвинение.

The proof of the guilt of a particular individual in the offense relies on the prosecutor. This state - legal prosecution of the direction referred to as the prosecution, which is realized in the form of pre-trial investigation in preparing the indictment and pre-trial proceedings - in the form of the State prosecution.

Keywords: procedural powers of the prosecutor, the investigator, the suspect, the victim, the indictment charges state.

Постановка проблеми. 20 листопада 2013 року державні, правоохоронні органи, суспільство і громадяни відзначили першу річницю чинності Кримінального процесуального кодексу України, який був побудований на основі конституційних принципів змагальності та рівності сторін. Законодавець України частиною 3 статті 22 цього кодексу чітко й однозначно визначив, що під час кримінального провадження функції державного обвинувачення, захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той же орган чи службу особу.

Одним з основних суб'єктів кримінального провадження є прокурор, на якого КПК України покладається виконання загальнопроцесуальної функції обвинувачення та інших кримінальних процесуальних функцій, обумовлених специфікою прокурорської діяльності.

Аналіз слідчої, прокурорської та судової практики, навчальної і спеціальної літератури свідчить про те, що на сьогодні юридичною наукою приділяється недостатньо уваги вивченню саме повноважень прокурора у досудовому розслідуванні.

Актуальність дослідження цієї проблеми обумовлена нагальною теоретичною і практичною необхідністю з сучасних позицій на базі КПК України і у зв'язку з переглядом деяких усталених у теорії кримінального процесу положень та інститутів визначити та розкрити роль і місце прокурора у досудовому розслідуванні. Розв'язання цієї проблеми є одним із важливих аспектів підвищення ефективності прокурорської діяльності під час проведення досудового розслідування та ефективності кримінального провадження України в цілому.

Аналіз дослідження даної проблеми. Вагомий внесок у дослідження повноважень прокурора у досудовому розслідуванні зробили такі сучасні українські вчені-правознавці, як: Ю.П. Аленін, О.М. Бандурко, В.Д. Бринцев, Л.М. Давиденко, В.В. Долежан, В.Г. Гончаренко, Л.Р. Грицаєнко, Ю.М. Грошевий, В.С. Зеленецький, О.В. Капліна, П.М. Каркач,

Г.К. Кожевніков, І.М. Козьяков, Т.В. Корнякова, В.П. Корж, М.Й. Курочка, О.М. Литвак, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, О.Р. Михайленко, М.І. Мичко, В.Т. Нор, В.П. Півненко, М.А. Погорецький, В.О. Попелюшко, М.В. Руденко, Г.П. Серета, В.В. Сухонос, В.М. Тертишник, О.М. Толочко, В.П. Шибіко, О.Г. Шило, М.Є. Шумило, П.В. Шумський, О.Г. Яновська, М.К. Якимчук та ін.

Констатуючи вагомий науковий внесок вищезазначених авторів у дослідженні повноважень прокурора у досудовому розслідуванні, зауважимо: на сьогодні серед учених ще не досягнуто єдності поглядів щодо низки важливих питань із цієї проблематики. Деякі з них вирішені неповно або суперечливо. Перш за все, відсутнє чітке і однозначне визначення самого поняття повноважень прокурора у досудовому розслідуванні, місця та його ролі у кримінальному провадженні. Триває полеміка навколо переліку і характеру повноважень прокурора, якими він наділений у досудовому розслідуванні. Наводяться різні критерії повноважень, що свідчить про недостатню розробку всіх цих проблем як на загальнотеоретичному, так і на законодавчому рівнях, що призводить до неправильного розуміння повноважень прокурора у досудовому розслідуванні та до односторонньої оцінки його діяльності.

Суттєві прогалини та суперечності містяться й у новому КПК України при визначенні повноважень прокурора у досудовому розслідуванні.

Таким чином, з урахуванням перегляду КПК України сутності та завдань кримінального провадження, запровадження його нової функціональної побудови, всі вищезазначені проблеми є надзвичайно актуальними, а їх глибоке наукове дослідження з позицій системного підходу сприятиме підвищенню ефективності прокурорської діяльності у досудовому розслідуванні і кримінальному провадженні України в цілому.

Метою даної статті є комплексний науковий аналіз повноважень прокурора у досудовому розслідуванні, його сутності, юридичної природи, класифікації, механізму реалізації.

Виклад основного матеріалу. Стаття 36 КПК України, якою визначаються повноваження прокурора у досудовому розслідуванні, спрямовує його діяльність у першу чергу на реалізацію обвинувальної функції [1]. Як бачимо, законодавець кардинально змінив роль прокурора у досудовому розслідуванні. У зв'язку з цим питання про функціональну діяльність прокурора у вказаному розслідуванні набуло важливого наукового та практичного значення.

Одним з найважливіших прав людини є її право не піддаватися кримінальним посяганням. У разі вчинення особою забороненого кримінальним законом суспільно небезпечного діяння, між нею і державою виникають кримінальні правовідносини, змістом яких є право держави піддати цю особу покаранню, а обов'язок особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, – нести перед державою кримінальну відповідальність [2, с. 101]. Інакше кажучи, держава як гарант стабільності і розвитку, захисник суспільства, прав і свобод людини зобов'язана притягнути особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, до кримінальної відповідальності і покарати її.

З метою недопущення самої можливості притягнення до кримінальної відповідальності невинуватого ст. 62 Конституції України [3] і ст. 17 КПК України визначають, що при вчиненні кримінального правопорушення в обов'язковому порядку необхідно спочатку довести вину конкретної особи у скоєнні цього правопорушення, а потім встановити її вироком суду. Доведення вини розпочинається раніше від судової діяльності, бо будь-який правопорушник до визнання його судом винуватим повинен бути викритим у вчиненні кримінального правопорушення. А це завдання органів, наділених державою правом на висунення (підготовку) обвинувачення і підтримання його в суді. Виконання цієї першої частини, пов'язаної з доведенням (висуненням для наступного доведення перед судом) вини конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення, покладається державою на органи прокуратури [4, с. 90].

Цей державно-правовий напрям прокурорської діяльності іменується функцією обвинувачення, яка реалізується у досудовому розслідуванні у формі підготовки обвинувального

акта (п. 13. ч. 1 ст. 3 КПК України), а в судовому провадженні – у формі підтримання державного обвинувачення (п. 3. ч. 1 ст. 3 КПК України). Вказана функція реалізується прокурором не тільки задля викриття особи у вчиненні кримінального правопорушення, а й з метою захисту кожного потерпілого, відновлення його порушених прав, а також з метою забезпечення безпеки держави і суспільства. У зв'язку з цим варто погодитися з А. Кучиним, який відзначає, що обвинувачення, як одна із форм застосування примусових заходів до особи, що вчинила кримінальне правопорушення, не є самоціллю, а перш за все виступає засобом захисту суспільства від небезпечних посягань [5, с. 14]. Тобто функція обвинувачення, що виконується прокурором у кримінальному провадженні, є не тільки однією з основоположних (загальнопроцесуальних) функцій кримінального провадження, спрямованою на висунення обвинувачення та доведення його перед судом, а й правовим засобом захисту інтересів особи, держави і суспільства від кримінальних правопорушень у цілому.

Серед інших суб'єктів кримінального провадження, які діють на боці обвинувачення, прокурор займає ключове (провідне) становище. Саме прокурор зобов'язаний на досудовому розслідуванні підготувати (висунути) й обґрунтувати матеріально-правові претензії до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (п. 13 ч. 2 ст. 36, ст. 291 КПК України). Ця частина кримінальної процесуальної діяльності прокурора розпочинається з моменту винесення або затвердження прокурором письмового повідомлення особі про підозру і завершується затвердженням або складанням самим прокурором обвинувального акта за результатами досудового розслідування (ст.ст. 276-279, 291 КПК України).

Український законодавець відмовився від використання терміна „кримінальне переслідування” для характеристики цього напрямку прокурорської діяльності, хоча цей термін використовувався Статутом кримінального судочинства 1864 року Російської імперії й сьогодні використовується КПК Російської Федерації і є рівнозначним терміну „обвинувачення” [6]. Замість нього в КПК України використовується категорія

„обвинувачення”, оскільки це поняття визнано більш вдалим для характеристики змагального кримінального провадження [7, с. 108].

Український законодавець визначає діяльність прокурора з підготовки матеріально-правових підстав обвинувачення під час проведення досудового розслідування як твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, передбаченому КПК України, тобто підготовку і оформлення обвинувального акта (ст. 291 КПК України), терміном „обвинувачення” (п. 13 ч. 1 ст. 3 КПК України). Діяльність же прокурора в суді, пов’язану з обвинуваченням у процесуальному значенні (що полягає у доведенні перед судом висунутого обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення), визначає терміном „державне обвинувачення” (п. 3 ч. 1 ст. 3 КПК України).

Таким чином, законодавець поділив основоположну (загальнопроцесуальну) функцію обвинувачення на дві підфункції: „обвинувачення” і „державне обвинувачення”, чітко визначивши стадії процесу, в яких вони виконуються, їхній зміст, спрямованість, порядок реалізації та надавши їм самостійного значення. Так, функція підготовки і оформлення обвинувального акта („обвинувачення”) виконується на стадії досудового розслідування протягом тривалого часу. Нею охоплюються періоди: винесення прокурором письмового повідомлення особі про підозру чи дача згоди слідчому на складання такого процесуального документа (ст. 277 КПК України); вручення письмового повідомлення про підозру (ст. 278 КПК України); зміни письмового повідомлення про підозру (ст. 279 КПК України); вирішення питань про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності (ст.ст. 285-287 КПК України); вирішення питань про необхідність застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (ст. 292 КПК України); складання прокурором або затвердження ним складеного слідчим обвинувального акта та направлення його до суду з реєстром матеріалів досудового розслідування (ст. 291 КПК України).

Як бачимо, основоположна (загальнопроцесуальна) функція обвинувачення, яка виконується прокурором у кримінальному процесі, поділена законодавцем на два етапи (частини): обвинувачення у матеріально-правовому значенні і державного обвинувачення у процесуальному значенні. Перша виконується прокурором у досудовому розслідуванні і пов'язується з висуненням обвинувачення (підготовкою і оформленням обвинувального акта), а друга виконується у судовому розгляді і пов'язується зі зверненням прокурора до суду з обвинувальним актом і доведенням обвинувачення під час судового розгляду матеріалів кримінального провадження по суті.

В КПК України термін „обвинувачення” використовується у двох значеннях: для визначення основоположної (загальнопроцесуальної) функції обвинувачення і для характеристики обвинувальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні, що значно ускладнює проблему.

Видається, що першу частину прокурорської діяльності, спрямовану на забезпечення матеріально-правових підстав обвинувачення, тобто на підготовку і затвердження обвинувального акта у досудовому розслідуванні, необхідно визначати, як підготовку кримінального позову. Другу ж частину прокурорської діяльності, спрямовану на забезпечення процесуальних підстав обвинувачення – доведення перед судом цього обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, необхідно визначати як підтримання державного обвинувачення в суді. Наявність у прокурора функції обвинувачення в формі підготовки обвинувального акта під час досудового розслідування підтверджується 53% опитаних нами прокурорів і слідчих (460 із 873).

Таке визначення прокурорської обвинувальної діяльності на першій стадії процесу було б правильним і логічним. Воно виключало б використання терміна „обвинувачення” в тексті одного закону в різних значеннях. Цей підхід до визначення першого етапу прокурорської обвинувальної діяльності поділяється багатьма авторами [8, с. 8].

Саме такі дві частини прокурорської обвинувальної діяльності розкриватимуть зміст обвинувачення як єдиної обвинувальної основоположної (загальнопроцесуальної) функції, що має ключове значення для кримінального процесу, побудованого за принципом змагальності сторін. Обвинувачення є підсумком (результатом) двох видів його реалізації. На початковому етапі – досудовому розслідуванні перед прокурором (обвинувачем) стоїть завдання – встановити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, і зібрати докази, достатні для твердження про те, що саме вона його скоїла. Такий висновок прокурор підтверджує затвердженням чи особистим складанням письмового обвинувального акта. За своєю юридичною природою і соціальною сутністю обвинувальний акт, затверджений чи складений прокурором на досудовому розслідуванні, є позовом – позовом кримінальним.

Концепція кримінального (публічного) позову як підфункція обвинувальної функції поділяється багатьма авторами, бо вона дозволяє найбільш повно і всебічно розкрити принципи змагальності та рівності сторін, забезпечити „баланс „ їх прав у досудовому розслідуванні при підготовці прокурором цього кримінального позову (обвинувального акта) до суду. Вказана концепція отримала визнання та практичне втілення у кримінальних процесах Німеччини, Румунії, Франції та інших країн Західної Європи [9, с. 17-18]. За визначення обвинувальної прокурорської діяльності у досудовому розслідуванні терміном „підготовка і оформлення кримінального позову” висловилося 48% опитаних нами прокурорів і слідчих (420 із 873).

Після направлення прокурором обвинувального акта (кримінального позову) до суду він зобов'язаний довести це обвинувачення перед судом з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Це друга частина (підфункція) функції обвинувачення. Вона реалізується як підтримання державного обвинувачення в суді, тобто у судовому провадженні, що не є темою цього дослідження.

Отже, основоположна (загальнопроцесуальна) функція обвинувачення, що виконується прокурором, поділяється на дві самостійні взаємопов'язані частини (підфункції): досудову

(початкову) і судову (кінцеву). Кожна з цих частин реалізується на окремих етапах кримінального процесу, відокремлених як за суб'єктивним складом його учасників, так і за правилами кримінального провадження. Змістом першого етапу є діяльність прокурора, що спрямована на підготовку кримінального позову (обвинувального акта) та його офіційного оформлення (затвердження чи складання).

Відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 3 КПК України, змістом цього процесуального документа, як вказувалось вище, є твердження про вчинення певною особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунене в порядку, встановленому цим кодексом. Термін „твердження” походить від дієслова „твердити”, що відповідно до словника української мови означає „офіційно оформити” [10, с.1233]. Діяльністю з підготовки, обґрунтування й оформлення обвинувального акта (кримінального позову) у досудовому розслідуванні прокурор займається як безпосередньо (особисто), так і шляхом процесуального керівництва та прокурорського нагляду за законністю дій і рішень органів досудового розслідування, які здійснюють пошук, перевірку, закріплення і накопичення основної доказової інформації як обвинувального, так і виправдовувального характеру, що потім використовується сторонами як обвинувачення, так і захисту для виконання своїх функціональних обов'язків (ч. 2 ст. 9 КПК України).

Фахова підготовка прокурором кримінального позову (обвинувального акта) забезпечується не лише неупередженими діями органів досудового розслідування, допомогою потерпілого, але й контрольними повноваженнями слідчого судді, який усі свої зусилля на досудовому розслідуванні спрямовує в русло недопущення порушень прав людини і тим самим забезпечує якісне виконання слідчих (розшукових) дій, незаперечність їх доказового значення (п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України).

Наукове осмислення місця і ролі обвинувачення у досудовому розслідуванні вимагає чіткого визначення моменту його появи у цьому розслідуванні. З цього питання існують різні думки. Так, Н. Сухарева вважає, що функція

обвинувачення виникає вже під час проведення першочергових і невідкладних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення [11, с. 7]. А. Тушев не погоджується з такою позицією і, посиляючись на М. Строговича, С. Голунського та інших, стверджує, що функція обвинувачення виникає на досудовому розслідуванні з моменту надання конкретній особі офіційного статусу підозрюваного або обвинуваченого [12, с. 122], тобто з появою можливого правопорушника.

Ми поділяємо останню думку, бо кожна функція повинна мати строгую офіційність, обмежену рамками закону. Більше того, саме цим шляхом пішов український законодавець, увівши до КПК України новий інститут – повідомлення про підозру (ст.ст. 276-279 КПК України). Лише з появою цього учасника процесу (підозрюваного) можна виконувати передбачені законом дії, спрямовані на його викриття у вчиненні кримінального правопорушення, обмеження прав, застосування відповідних примусових заходів процесуального характеру. Необхідно відрізнити осіб, фактично запідозрених у вчиненні кримінального правопорушення (яких буває досить багато на початкових етапах досудового розслідування) від підозрюваного як суб'єкта кримінального процесуального права і суб'єкта кримінального процесу. Інакше кажучи, прокурор може розпочати виконання функцій підготовки і оформлення кримінального позову (обвинувального акта) лише при появі передбаченого законом юридичного факту – наданні конкретній особі статусу підозрюваного.

Відповідно до ч. 1 ст. 42 та ст. 276 КПК України, підозрюваним визнається: 1) особа, затримана на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; 2) особа, відносно якої обрано один із запобіжних заходів, передбачених КПК України; 3) особа, відносно якої зібрано достатньо доказів для її підозри у вчиненні кримінального правопорушення. Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором (ч. 1 ст. 278 КПК України). Як бачимо, слідчий позбавлений права виконувати цю важливу обвинувальну дію без згоди прокурора, який є безпосереднім носієм кримінальної

процесуальній функції обвинувачення на досудовому розслідуванні. З моменту повідомлення про підозру між прокурором і підозрюваним виникають кримінальні процесуальні правовідносини, що передбачають можливість реалізації ними функції обвинувачення, з одного боку, і захисту – з другого.

Усі процесуальні та слідчі (розшукові) дії, які проводяться прокурором і слідчим відносно конкретних осіб, але до винесення письмового повідомлення про підозру і вручення його конкретній особі, не входять до змісту функції обвинувачення, а належать до слідчої функції встановлення істини по кримінальному правопорушенню. У зв'язку з цим обвинувачення на досудовому розслідуванні офіційно ініціюється тільки прокурором при наявності відповідних юридичних фактів. Але досудове розслідування розпочинається набагато раніше і здійснюється шляхом проведення відповідних процесуальних та слідчих (розшукових) дій, спрямованих винятково на розслідування кримінального правопорушення. Даючи свою згоду слідчому на повідомлення про підозру конкретній особі, прокурор розпочинає реалізацію функції обвинувачення – підготовки кримінального позову (обвинувального акта) на досудовому розслідуванні, що вказує на головну роль прокурора на цій стадії процесу.

З урахуванням викладеного, кримінальна процесуальна функція розслідування, яка виконується слідчим, ні в якому разі не може бути частиною функції обвинувачення, що виконується прокурором. У цьому плані потрібно погодитися з Л. Таніною, яка прямо відзначає, що „слідчий, дізнавач в кримінальному провадженні здійснює функцію досудового розслідування, яку недопустимо ототожнювати з функцією обвинувачення або розглядати як її складову частину. При виконанні своїх повноважень ці учасники повинні зібрати докази як обвинувачення, так і захисту, і, дослідивши їх повністю, прийняти рішення по справі” [13, с. 121]. Але й обвинувачення неприпустимо вважати частиною функції розслідування, бо воно (обвинувачення) продовжується і в суді. У досудовому розслідуванні функції обвинувачення та розслідування існують окремо і не є складовими елементами першої чи другої. Вони реалізуються паралельно.

Змістом обвинувальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні є його процесуальна діяльність, що здійснюється з опорою на потерпілого, цивільного позивача і їх представників з метою встановлення винуватості підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення. Ця обвинувальна діяльність складається із поставлення особи в процесуальне становище підозрюваного; використання доказів, що викривають підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення та обтяжують його відповідальність; складання особисто прокурором чи затвердження ним складеного слідчим обвинувального акта (кримінального позову); направлення обвинувального акта (кримінального позову) для розгляду до суду.

Мета прокурорської обвинувальної діяльності у досудовому розслідуванні – довести в законному порядку вину конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення шляхом використання доказів, що містяться у матеріалах кримінальної справи, і підготувати на їх базі кримінальний позов (обвинувальний акт) та направити його для розгляду до суду. З моменту отримання підозрюваним копії обвинувального акта (кримінального позову) він (підозрюваний) набуває процесуального статусу обвинуваченого (ч. 2 ст. 42, ст.ст. 231-293 КПК України). Обвинувальний акт (кримінальний позов) носить викривально-примусовий характер.

Указаний кримінальний процесуальний документ є передумовою притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності, у зв'язку з чим він може складатися тільки стосовно особи, яка підлягає такій відповідальності. Особи, які вчинили суспільно небезпечне діяння у стані неосудності, не підлягають кримінальній відповідальності, а отже, проти них прокурор не може здійснювати обвинувачення – підготовку обвинувального акту (кримінального позову). У цьому випадку прокурорська діяльність обмежується наглядом за додержанням законності органами досудового розслідування. Не реалізується функція обвинувачення і за матеріалами кримінальних справ, при розслідуванні яких не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, підстав для повідомлення будь-якій особі про її підозру, і за якими, відповідно до ст. 284 КПК

України, кримінальне провадження підлягає закриттю. Якщо ж за цими кримінальними правопорушеннями на перших етапах їх розслідування реалізація вказаної функції була розпочата, то в подальшому її виконання припиняється через втрату будь-якої доцільності. Тут теж прокурорська діяльність обмежується наглядом за додержанням законності.

Межі і спрямування обвинувальної діяльності прокурора на досудовому розслідуванні визначаються характером і обсягом повідомлення про підозру, яке може змінюватися в ході розслідування як у бік посилення відповідальності, так і в бік її зменшення залежно від зібраних доказів (ст. 279 КПК України).

Підставою для обвинувального акта (кримінального позову) можуть слугувати лише докази, які беззаперечно підтверджують вчинення кримінального правопорушення підозрюваним. У зв'язку з цим виконання прокурором функції обвинувачення, при наявності передбачених законом обставин, які виключають розслідування і тягнуть за собою його закриття, неприпустиме. У цих випадках відмова прокурора від обвинувачення невинуватих, звільнення їх від відповідальності, а також реабілітація вважаються не менш значимими, ніж обвинувачення і справедливе покарання осіб, винуватих у вчиненні кримінальних правопорушень. Із цього можна зробити висновок про те, що поняття „розслідування кримінального правопорушення” набагато ширше від поняття „обвинувачення” у формі підготовки кримінального позову на досудовому розслідуванні, бо розслідування існує і до моменту появи у справі процесуальної фігури підозрюваного [14, с. 130].

Призначення обвинувального акта (кримінального позову), підготовленого прокурором за результатами діяльності у досудовому розслідуванні, виражається в тому, що цим актом обвинуваченого заздалегідь повідомляють про те, в чому він конкретно обвинувачується, на чому ґрунтується це обвинувачення і від чого йому потрібно буде захищатися в суді. Цим актом також повідомляється суд про сутність обвинувачування, що буде розглядатися ним у судовому засіданні. Крім того, при постановленні вироку (обвинувального чи виправдувального) суд не має права виходити за межі обвинувального акта (кримінального позову), тобто засудити

особу за кримінальні правопорушення, які не вказані в цьому акті. У тім же колі, яке окреслене обвинувальним актом, суд вільній у своїх діях і рішеннях.

Обвинувальна діяльність прокурора у кримінальному провадженні регламентується нормами кількох галузей права: конституційним, прокурорським, кримінальним процесуальним. Норми КПК України складають основний масив норм, що регулюють виконання прокурором обвинувальної функції. Норми ж прокурорського права не забезпечують достатньою мірою правового регулювання прокурорської обвинувальної функції. У зв'язку з цим вони повинні бути кардинально переглянуті та згруповані в одному з розділів нового Закону „Про прокуратуру”.

І, нарешті, для належного виконання прокурором обвинувальної діяльності під час проведення досудового розслідування, що має матеріально-пошуковий характер, законодавець України наділяє його повноваженнями владно-розпорядчого характеру (ст. 36 КПК України). Їх реалізація вимагає від прокурора значного досвіду і знань.

Глибокий аналіз кримінальної процесуальної функції підготовки та оформлення обвинувального акта (кримінального позову) свідчить, що ця процесуальна діяльність реалізується прокурором за допомогою потерпілого, цивільного позивача, їх представників та з використанням доказів, які зібрані у кримінальному провадженні, з метою підготовки і висунення проти неї конкретного обвинувачення. У зв'язку з цим неможливо зрозуміти логіку законодавця, який, наділяючи потерпілого широкими повноваженнями суто обвинувального характеру (ст. 56 КПК України), позбавляє його права на отримання копії обвинувального акта і реєстру матеріалів досудового розслідування – основного процесуального документа досудового розслідування, для появи якого у кримінальному провадженні він (потерпілий) доклав багато власних зусиль і на захист саме його (потерпілого) інтересів спрямований цей документ.

Висновки. З появою у кримінальному провадженні обвинувального акта (кримінального позову) завершується стадія досудового розслідування і підозрюваний набуває

кримінального процесуального статусу обвинуваченого. Його винуватість у вчиненні кримінального правопорушення вважається доведеною у встановленому законом порядку. Але вказане доленосне питання вирішується прокурором у односторонньому порядку, одноособово, без участі сторони захисту – обвинуваченого, захисника та законного представника. На наш погляд, це порушення принципу змагальності сторін.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України / Голос України. – 2012. – № 90-91. – 19 травня.
2. Божьев В. П. Уголовно-процессуальные правоотношения / В. П. Божьев. – М. : Юрид. лит., 1975. – 149 с.
3. Конституція України: зі змінами. – Х. : Право, 2014. – 64 с.
4. Юрчишин В. М. Обвинувальна діяльність прокурора у кримінальному судочинстві за новим КПК України / В. М. Юрчишин // Вісник прокуратури. – 2012. – № 6. – 89-97.
5. Кучин А. Ф. Правовой механизм публичного уголовного преследования : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.10 / А. Ф. Кучин. – Н. Новгород, 2004. – 17 с.
6. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. – М. : Проспект, 2010. – 224 с.
7. Юрчишин В. М. Основні функції кримінального судочинства / В. М. Юрчишин // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 7. – С. 107-109.
8. Полянский Н. Н. Очерки общей теории уголовного процесса / Н. Н. Полянский // Право и жизнь. - М., 1927. – 127 с.
9. Сульженко Ж. О. Проблеми участі прокурора в судовому розгляді кримінальних справ : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Ж. О. Сульженко. – Х., 1995. – 25 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і головний ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2003. – 1440 с.
11. Сухарева Н. Д. Прекращение уголовного преследования в стадии предварительного расследования : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. / Н. Д. Сухарева. – Иркутск, 2002. – 18 с.
12. Тушев А. А. Прокурор в уголовном процессе Российской Федерации / А. А. Тушев. – Санкт-Петербург : „Юридический центр Пресс”, 2005. – 325 с.
13. Танина Л. Г. Некоторые вопросы защиты прав и свобод граждан в стадии досудебного производства по УПК РФ /

Л. Г. Танина // Конституционные основы реформы уголовного судопроизводства в России : материалы науч. конф. – М., 2002. – С. 120-123.

14. Юрчишин В. М. Співвідношення прокурорського нагляду і судового контролю у досудовому розслідуванні за новим КПК України / В. М. Юрчишин // Юридична Україна. – 2012. – № 11. – С. 128-133.